

СВЕТА ЈЕЛЕНА АНЖУЈСКА

Нека јекну гусле од јавора
о принцези са француског двора,
што Уроша, српског краља узне
па од тада србе и французе,
вјековима пријатељство веже
и крв двије, племићке вријеже...
Немањин је унук Урош Први
са Јеленом од анжујске крви,
два будућа породило краља,
владаоца српскија земаља!...
Тај брак свети трагове остави:
„Долина се јоргована,, плави,
још у славу подигла је Христа,
задужбину Градац, што се блиста,
па ју народ за божанска дјела
за живота, назва Света Јела!...

Посла Урош, прстен и јабуку
и запреси Јеленину руку,
онда гласник с муштулуком бану
и саопшти српскоме жупану
да је млада анжујска Јелена
под биљегом, Његовог прстена,
благослова и ријечи дате
па сад српске, очекује свате,
још гласници на краљевске дворе,
величанству Његовом говоре
да принцеза, јорговане воли
и Богу се даноноћно моли...
Урош Први заповијест даде:
Нека себри јорговане саде
да краљицу своју изненаде!...
И његова краљевска је рука
посадила неколико струка;
Од како је постала планета,
раскошнијег, има ли букета,
засађеног ради једне жене
који осам вјекова не вене
већ чаробно мирише и буја,

Светитељки од рода Анжуја?...
Мудра жеља, принцези се јавља
па пригрли, вјеру православља
да би боље срби поданици,
вјеровали, будућој краљици...

Кад у пратњи анжујске господе,
српски свати, јелену доводе,
Урош Први са кочијом крену
да задиви краљицу Јелену,
док очара, Величанства њина
расцвјетана, ибарска долина!?
Гледа пратња и анжујска свита
обалама ибарског корита,
српског краља, цвјетне рукосаде,
кроз пропланке и меке ливаде
процвјетала, јоргована шума,
ђерданима, изнад људског ума,
па се диве величанства њина
панорама, колора рубина,
што коритом ибарским вијуга
ко земаљска разнобојна дуга,
док с'бехара, хорова славуја,
творе химну, принцези Анжуја...
Сад уз личност Краљице Јелене
да набројим особине њене:
Ненасилна, Господу одана,
приступачна и образована,
ближњијема душом наклоњена,
дарежљива Краљица Јелена;
нарав блага, практична и дивна,
оштра речју, жуфра и активна,
невољнике и убоге тјеша,
сиротињи, кесу одријеша,
спремна сваком да ублажи муке,
племените и широке руке...
Оштроумна за државне бриге,
проучила небројене књиге
јер јој жеља за свезнањем гори,

у трен саком мудро одговори
и ријечи налази утјешне
за праведне али и за грешне...
Нема ова госпођа висока,
лицемерја, злобе нит' порока,
у личности њеној, сем врлине,
није било друге особине!...
Кад се вјенча за Српскога Краља,
много важних, вриједних детаља
са западних унесе дворова,
на двор српски, мудра жена ова...
Побожна је од главе до пете,
Богу хвале и молитве плете
а Господ јој љепоту дарива
па се блиста француска одива
к'о Богиња која земљом шета,
то се види са њеног портрета,
сачуваног за данашње дане
у манастир „Свете Сопоћане“
у свечаној, краљевској одори
поред краља свога домаћина
и два принца, два висока сина.
У „Ђурђевим Светим Ступовима“,
портрет ове Светитељке има
у капели најстаријег сина
Теофтиста, Краља драгутина,
насликана као удовица,
витког стаса а господског лица...
Још на зиду ариљске Светиње
има портрет Јеле монахиње
који после толико столећа,
на Светицу Анжујску подсећа...
Петоро је дјече у Брњаку,
породила с'Урошем у браку,
међу њима, српске круне двије,
роди Њено БЛАГОУТРОБИЈЕ!...
Пружала је помоћ Господару,
моћ Србије да поврати стару,
којој бјеше пољуљана слава
за вријеме Краља Владислава...
Мудра мајка дјецу васпитава
да земаљска, пролазна је слава
а моћ ако није обуздана,
често буде, наопака храна

јер господње тајне моћи прате,
сиромашне као и богате...
Никад није, у животу она,
ленствовала и била докона
већ значајну играла улогу:
Српској земљи, народу и Богу!
Дариваше у српске крајине
и латинске многе задужбине
па у Зети и приморју има,
поштовање од вјерника Рима,
мирила је србе и латине,
ради боље будућности њине
па вјерници римокатолици,
одани су краљу и краљици...
Но у једно наопако доба,
син са оцем дође до сукоба
јер Драгутин од Уроша тражи
да угарске законе уважи
и да њему, к'о зету Угарске,
дио земље, уступи себарске!
Кад Краљ Урош на то не пристаде,
с'угарима, Драгутин нападе,
жеђ за влашћу, води га слијепа
па Србију кроји и цијепа!?
Урош Први од синовског бола,
према Хуму оде са престола,
гдје ко монах, за једну годину,
покој нађе и вјечно почину...
Кад Драгутин душу огријеша
и престола, оца разријеша,
оста мудра Краљица Јелена
у Србију у тешка времена
јер зна добро уз њу је цијела:
Црква, народ, племство и властела,
па од сина, добила је краља,
јужни дио српскија земаља...
Миробожна краљица доброте,
окупљаше дјевојке сироте
и отвори „ручног рада“ школу,
примјерену нежнијему полу;
а кад оне занат савладају,
даваше им мираз за удају
и налази мужеве будуће
да се ове сиротице скуће...

Јелена је на српском престолу
отворила прву женску школу,
уз њу школу за црквене књиге,
донаторка свенародне бриге.
Још трагови стоје и зидине
од просветне двије задужбине
које сурва режим пролетера,
под таласе вјештачког језера
које носи име Газиводе
па нам прошлост труне испод воде...
Богомудра Краљица ријеши
да Господу кесу одријеши
и подигне Свету задужбину,
гдје питому ибарску долину,
грле благе и плодне падине
живописне Голије планине.
Пламте Мудрој, жеље и хтијења
да подигне храм „Благовештења”,
Светој Дјеви и Богоматери,
српској земљи, народу и вјери!...
Сачувани записи свједоче
када градњу храма „Градац” поче,
неимаре окупи најбоље
за изградњу Свете Богомоље
Све раднике плаћаше богато
и даваше небројено злато,
изобилно, храну и одјећу
и пажњу им поклања највећу
да у своме неимарском труду,
с’Њене стране, задовољни буду
и да на Њу жалост не понесу,
док манастир Богу не вознесу!...
Кад манастир, дана су једнога
завршили са помоћу Бога,
„Хвала Њему” рекла је весело,
„кад заврших овакво дијело”!
Онда ова преподобна сеја,
сазва Сабор свештених јереја
да се моле утврђењу храма
са похвалним, подобним пјесмама,
уз молитву на ноћном бдијењу,
Божјој Мајци и „Благовештењу”!
У току је Светковине ове,
милостињу дала и дарове,

игумана часнога поставља,
садужбином, Њеном да управља!
Манастиру дарива поклоне:
Златно суђе, књиге и иконе,
обасуте у камење драго
и бесцено, небројено благо
па одахну, срећно и спокојно,
за дијело, дивљења достојно!...
Краљ Милутин наслиједи гене,
смјерне мајке, Краљице Јелене
па је мудро к’о господар прави,
ревновао цркви и држави
и остави у аманет нама,
четрдесет и два Божја Храма...
Шездесет је и четири љета,
боравила ова жена света,
непрекидно на српскоме двору,
под краљевску круну и одору.
Та крљица српскога престола,
времена је, више него пола,
смјерно, богоугодно провела,
испод златног, удовичког вела...
Задње дане Господу посвети
у подвизној келији у Зети,
па у Скадар отишла отоле
и у храму „Светога Николе”,
пошто прими од монаха Јова
чин монашки, подвизница ова
уз Службу се преобрати Свету,
из ЈЕЛЕНЕ у ЈЕЛИСАВЕТУ !...
У Брњаку у Краљевском Двору,
под монашку, врати се одору;
Ту монашке дане је трошила,
пост постила, Боги се молила,
да јој грехе несвесне опрости...
Под теретом дубоке старости
и болести која груди стеже,
исцрпљена на постељу леже,
СМЈЕРНО ЈЕЛА, ЧЕКАШЕ АНЂЕЛА,
свештенство се скупи и властела
и Сабор се Отачаства сјати,
страни, хроми, ништи и богати,
питомице бивше женске школе
да последње поуке измоле,

а сви редом лију сузе горке,
над болешћу њине добротворке...
Мразом стегла фебруарска зима,
и вину се у Блаженство Јела...
Из Брњака, тијело је њено,
уз почаст дужне, пренешено
да јој земни остаци почину
у храм „Градац”, њену задужбину.
Ту над Њено почивше тијело,
Сава Други изврши опело
у присуству властеле и сина,
рвсноснога Краљља Милутина,
положише тјело да почине
у гробницу Њене задужбине,
Свевишњи је у Блаженство срете
а име јој борави међ'СВЕТЕ !...

Свемогући у вјечност је прима,
одвоји се душа од тијела